

bibliográfia nem regisztrálta), illetve használóinak ilyen jellegű segítséget ad.

Egyre népszerűbbek a számítógépes eszközök, amelyek ha egyelőre nem is élvonalbeliek, ám máris lehetővé teszik, hogy a vakok önállóan, más segítsége nélkül tájékozódjanak a szakirodalomban, illetve hozzájussanak a normál irodalom információihoz, amelyeket a számítógép az általuk használható domború formára tesz át.

1992-ben elnöki rendelet jelent meg a rokkantsági és rokkant problémák tudományos és információs gondozásáról, amit – 1993-ban – minisztertanácsi határozat követett. Remélhető, hogy e dokumentumok hosszabb távon jótékony hatással lesznek a vakok és gyengén látók egyéni és csoportos problémáinak elmélyültebb belátására és fokozatos kiküszöbölésére.

(Futala Tibor)

Lásd még 289, 313

Hálózatok, regionális rendszerek

Lásd 303, 338-339

Vezetési tájékoztatás

94/310

FISHER, Shelagh - ROWLEY, Jennifer: Management information and library management systems: an overview = *El.Libr.* 12.vol. 1994. 2.no. 109-117.p. Bibliogr.

A vezetők tájékoztatása és a könyvtári rendszerek; áttekintés

Integrált gépi rendszer; Vezetők tájékoztatása

Az integrált könyvtári rendszerek olyan vezetői információs lehetőségekkel rendelkeznek, amelyek révén hatékony vezetői eszközzé is válnak. A vezetés mindhárom szintjének (operatív, taktikai, stratégiai) megvannak a saját információs szükségletei. A korábbi vizsgálódások azt mutatják, hogy mind a vezetői információs használata a könyvtárakban, mind a vezetői információs rendszerek fejlődése terén meglehetősen lassú az előrehaladás.

Az integrált rendszerek általában lehetőséget adnak ad hoc vizsgálódásokra, szabványos jelentéseket készítenek, és vezetői információs modulral, vagy jelentés-generátorral teszik lehetővé ad hoc, vagy a felhasználó által definiált jelentések készítését. Az egyes modulokon belül számos informálódási lehetőség van: a rendelési fájlból szerző, cím, rendelési szám stb. szerint lehet keresni, az OPAC a tájékozódás igen változatos formáit támogatja, a kölcsönzési modulban a kölcsönző rekordja, illetve a példányrekord érhető el különféle módokon, és így tovább.

A legtöbb integrált rendszer a moduljaiban végbemenő tranzakciókra vonatkozó szabványos jelentések sorát nyújtja, melyek információi a vezetés különféle szintjein lehetnek hasznosak. A jelentés-generátorok lehetővé teszik meghatározott kritériumok szerinti adatok összegyűjtését, rendezését, statisztikai számítások elvégzését, az eredmények output- és nyomtatási formátumainak meghatározását stb. A jelentés-generátorok egyik típusánál a felhasználónak makrókat kell írnia, másikkal barátságosabb, a harmadik típus pedig magas szintű kérdésnyelvel rendelkezik.

A jövőre nézve fontosnak látszik a könyvtárvezetők megismertetése az új vezetői információs lehetőségekkel, ezen eszközök könyvtári használatának vizsgálata, irányelvek kimunkálása a jelentés-generátorok továbbfejlesztéséhez, a különféle típusú könyvtárak vezetői információs igényeinek vizsgálata, és a szabványos jelentések ahhoz igazítása.

(Mohor Jenő)

Természettudományi és műszaki tájékoztatás

Lásd 285

Közgazdasági tájékoztatás

94/311

WALTERS, Sian - COUSINS, Shirley: COMPInfo: a prototype hypertext guide to company information sources = El.Libr. 12.vol. 1994. 3.no. 183-189.p. Bibliogr.

COMPInfo: a céginformációs források hiperszöveges kalauzának prototípusa

Hiperszöveg; Tájékoztatás -közgazdasági

A céginformációkra nagy szüksége van az üzleti életnek, de nem könnyű megtalálni a megfelelő információt. Sok szóba jöhető információforrás van, sokféle hordozón, amelyeket igen nehéz megtalálni ill. számbavenni. Igen fontosak tehát a pontos és aktuális kalauzok az információforrásokhoz. A GUIDE szoftver felhasználásával fejlesztették ki a céginformációs források hiperszöveges kalauzának prototípusát, COMPInfo néven, amellyel e technológia felhasználási lehetőségeit vizsgálták a nyomtatott kalauzok korlátait kiküszöbölendő. A cikk ismerteti a rendszer szerkezetét és kitűzött céljait, a prototípus előnyeit és problémáit, valamint azokat a területeket, amelyeken a szerkezet továbbfejlesztésre érdemes. A COMPInfo azt igazolja, hogy a hiperszöveges technológia megfelelő megoldást jelent a céginformáció összetett területének kalauza létrehozásához.

(Autoref.)

Könyvtartudományi, informatikai tájékoztatás

Lásd 262

Közérdekű tájékoztatás

94/312

DE SMET, Egbert: Using CDS/ISIS for a fulltext community information system in Belgium: the GIDS-system = Program. 28.vol. 1994. 2.no. 155-166.p. Bibliogr. 12 tétel.

A CDS/ISIS program használata egy teljes szövegű közérdekű tájékoztatási rendszer (GIDS) céljaira Belgiumban

Gépi információkeresési rendszer; Képszámtógép; Közérdekű tájékoztatás; Szoftver; Teljes szövegű adatbázis

A GIDS betűszó a közösségi információs és dokumentációs rendszer holland rövidítése, egyben kalauz is jelent. Az Unesco által a fejlődő országok számára kifejlesztett CDS/ISIS szoftvert azért választották a rendszer alapjául, mert elég hatékonynak és rugalmasnak találták. Alkalmassá teszi e szerepre a változó mezőstruktúra, az ismételhető és változó hosszúságú mezők, a hatékony visszakereső nyelv, a gazdaságos adattárolás, az adaptálható menüstruktúra és a Pascal programnyelv segítségével való továbbprogramozhatóság.

A GIDS rendszerrel szemben támasztott igények a következők voltak:

- költségkímélő és könnyen kezelhető legyen, ami alkalmassá teszi kisebb non-profit szervezetek, például kis közművelődési könyvtárak által történő felhasználásra,

- képes legyen különféle adatok tárolására és visszakeresésére, különösen szöveges információkéra,

- rendelkezzen hatékony indexelő és visszakereső képességgel,

- legyen használóbarát keresőképe,
- legyen lehetőség a rendszer kiértékelésére, nemcsak eseti és szubjektív módon.

A fenti kívánalmak java részének a CDS/ISIS program már önmagában is megfelelt, az utolsó két pont teljesítéséhez azonban Pascal programokat kellett írni.

A GIDS rendszert alkalmazó belgiumi könyvtárnak ez volt az első találkozása a számítógéppel.

pel, ezért is akarták a gép használatát először egy kicsi, elsősorban információkeresésre szolgáló rendszerrel tanulmányozni. A kísérleti program keretében egy 700-1000 rekordból álló adatbázist építettek a következő témakörökből:

- közösségi szolgáltatások (100 tétel)
- képzési programok, tanfolyamok (100 tétel)
- helyi szervezetek, klubok (200 tétel)
- illetékes személyek, politikusok, hivatali tisztségviselők, stb. (40-60 tétel)
- programok, események (200-300 tétel)
- helyi jogszabályok (50 tétel).

A rendszerhez egy ún. fekete dobozt (log-book) fejlesztettek ki, melynek segítségével tiszta képet kaphattak hatékonyságáról. A kísérleti idő alatt az alábbi megfigyeléseket tették:

– A nyitvatartási idő 20%-ában a könyvtárhasználóknak mintegy egynegyede használta a rendszert; elegendő új használót vonzott. A használók kb. 35-40%-a volt első használó, a „tapasztalt használók” pedig ismételten visszatértek – 30%-uk több mint ötször használta.

– A keresések nyomon követésével több olyan hiányosságra bukkantak, melyeket programozással korrigálni lehet. Például azt, hogy kevés használó tért el a Boole-kombinációs kereséstől és kevesen éltek a csonkolás lehetőségével. Az automatikus csonkolást programozással kívánják megoldani.

– A kereséseknek mintegy fele tekinthető eredményesnek. Ez nagyon biztató eredménynek számít, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy milyen tág tárgykörben történtek a keresések.

– A használók társadalmi hátterének kiértékelése kérdőívekkel történt. A szolgáltatás használói jól reprezentálják a könyvtárhasználók teljes körét. Sok használónak ez volt az első tapasztalata a számítógéppel, valóban volt tehát a rendszernek demokratizáló hatása.

Összességében megállapítható, hogy a GIDS rendszer színvonalas, használóbarát, költségkímélő rendszer. Mivel a CDS/ISIS szoftver ingyen hozzáférhető, várhatóan a GIDS rendszer mindkét kifejlesztett verziója iránt nagy lesz a kereslet. A GIDS OPAC-ja (OSIRIS) adaptálható a CDS/ISIS adatbázisokhoz előlapként; a teljes GIDS közösségi információk kezelésére szolgál. Vételárukat még nem határozták meg, 100-200 dollár körül várható.

(Kovács Emőke)

94/313

SCHRÖDER, Sabine: Jugendinformationsstellen in Bibliotheken = Buch Bibl. 46.vol. 1994. 5.no. 446-451.p.

Res. angol nyelven.

Ifjúsági tájékoztató részlegek a volt NDK köz-könyvtáraiban

Ifjúsági olvasó; Közérdekű tájékoztatás; Közművelődési könyvtár

Az „Ifjúsági és Szociális Munkát Támogató Egyesület” 1990-ben elhatározta: ifjúsági tájékoztató szolgálati pontok hálózatát fogja létrehozni azzal a céllal, hogy a fiatalok problémáikkal kapcsolatban információt és tanácsot kaphassanak és kommunikációs lehetőséghez jussanak. Minthogy egy új intézményhálózat kiépítésére nem volt anyagi lehetőség, valamelyik már meglévő, működő és stabil infrastruktúrával rendelkező intézményhez kívántak kapcsolódni. A könyvtár erre a célra ideálisan megfelelőnek látszott: a fiatalok nagy számban fordulnak meg benne küszöbfelelem nélkül.

A berlini kerületi könyvtárakban különösen magas a fiatalok száma, részben a felújított és felfrissített könyvállománynak és a bevezetett új médiáknak köszönhetően, részben mert az új iskolai olvasmányok egy része csak ott férhető hozzá. E könyvtárak közül ifjúsági tájékoztatási szolgáltatást telepítettek mindazokba, ahol a megfelelő térbeli adottságok mellett a munkatársak is szívesen fogadták azt. Ilyen volt 1991-ben a Prenzlauer Berg városrész könyvtára, 1992-ben pedig a Városcsép, a Johannisthal és a Hellersdorf kerületek könyvtárai. Berlinen kívül 1992-ben Frankfurt/Oder-ben, Neubrandenburgban és Potsdamban, 1993-ban Hennigsdorfban (Brandenburg tartomány) szerveztek a könyvtárban ifjúsági tájékoztató szolgálati pontot. Felmerült az ifjúsági szolgálati pont létesítésének terve Lipcsében, Erfurtban, és nagy az érdeklődés Nyugat-Berlin könyvtáraiban is.

A tájékoztató szolgálati pontok feladatai a következők:

1. A vonzási körzet demográfiai struktúrájának felmérése, valamint minden olyan intézmény számbavétele, melynek tevékenysége az ifjúsághoz (is) kapcsolódik. (Szociális, tanácsadó,

kereskedelmi stb. intézmények.) Adatbank létrehozása.

2. A szolgáltatással megbízottaknak rendszeres továbbképzés útján meg kell szerezniük a képességet ahhoz, hogy a fiatalok kompetens beszélgetőpartnereivé és tanácsadóivá váljanak.

3. A tájékoztató szolgálati pontok helyek legyenek az ifjúság ügyében végzett különféle intézményes tevékenységek koordinációs pontjai.

4. A tájékoztató szolgálati pontok biztosítsák a fiatalok számára a spontán találkozási és szórakozási lehetőséget, adjanak módot tanulmányi feladataik elvégzésére. Mindehhez a könyvtár szolgáljon bázisul. Az információnyújtáshoz álljon rendelkezésre a szükséges sajtótermék és szakkönyv.

Az ifjúsági tájékoztató szolgálati pontok tevékenysége a volt NSZK és a volt NDK tartományokban eltérő jellegű. Az előbbiben túlnyomórészt a szabadidő eltöltésével és az európai mobilitással kapcsolatos kérdések szerepelnek, a volt NDK területén a szolgáltatásnak erőteljes szociális jellege alakult ki. A Német Könyvtári Intézet (DBI) ebből kiindulva két ifjúsági könyvtárban, Hamburgban és Rostockban hosszabb vizsgálat keretében kívánja elemezni a fiatalok eltérő médiahasználati és információs szokásait. Mindkét könyvtárban tájékoztató szolgálati pontot is kívánnak létesíteni.

(Katsányi Sándor)

VEZETÉS, IRÁNYÍTÁS

Általános kérdések

94/314

EICHERT, Christof: Von der Behörde zum Dienstleistungsunternehmen. Anforderungen an die bibliothekarischen Führungskräfte = Buch Bibl. 46.vol. 1994. 5.no. 434-439.p.

Res. angol nyelven

A hivataltól a szolgáltató vállalkozás felé. Követelmények a könyvtári vezetőkkel szemben

Könyvtárosképzés -felsőfokú; Közművelődési könyvtár; Vezetés

A szerző Reutlingen város polgármestere, „A közkönyvtár, mint üzem” elnevezésű könyvtári projekt kidolgozásának egyik munkatársa. (A ref.)

1. A könyvtár szervezeti átalakítása körül folyó viták központjában a „hivatal”-tól a kreatív és sikeres „vállalkozás” irányába történő elmozdulás áll. De a két intézmény ilyen leegyszerűsített szembeállításra torzító: a „hivatal” nem olyan intézmény, mely eleve képtelen a változó feltételekhez alkalmazkodni.

2. E viták gyakran ahhoz a megállapításhoz vezetnek el, hogy hiányoznak a változtatás szemlélyi feltételei. Sokszor valójában a munkatársak kvalifikációjáról folyik a disputa.

3. A szervezeti átalakítás kulcskérdése a könyvtárvezetők kvalifikációja. A könyvtár üzemeltetése nem oldható meg tisztán és kizárólag könyvtárosi ismeretekkel, más szakterületek ismeretanyagai is szükségesek hozzá.

4. Ezzel szemben a jelenlegi könyvtárosképzésben nem kap megfelelő helyet az üzemszervezés. (Pl. a stuttgarti főiskolán a könyvtári üzem ismertetése csak a negyedik szemeszterben szerepel heti két óras kötelező tárgyként, a könyvtári menedzsment pedig még később és csak választható stúdiumként.) Bár senki sem vár a képzőintézményektől kész könyvtár-menedzsereket, de a jelenleginél szélesebb alapokon kellene legalább az érzékenységet ebben az irányban kialakítani.

5. Elfogadhatatlan az az érvelés, mely szerint a személyi adottságokból kiindulva kell az intézményi célrendszert és struktúrát kialakítani. Éppen ellenkezőleg! Újra kell fogalmazni szemlélyzeti és képzési követelményeinket, ha már tisztában vagyunk a megvalósítandó szervezettel. A munkaerő-struktúra célirányos megváltoztatása elkerülhetetlen. Nélküle a könyvtárugy olyan autó, melyet új karosszériával, de régi motorral akarunk működtetni. Nem fog versenyt nyerni!